Examenul de bacalaureat național 2020
Proba E. d)
Logică, argumentare și comunicare

Test 18

Profilul umanist din filiera teoretică, profilul servicii din filiera tehnologică şi toate profilurile şi specializările din filiera vocaţională, cu excepţia profilului militar

- **Toate subiectele sunt obligatorii. Se acordă 10 puncte din oficiu.**
- **Timpul de lucru efectiv este de 3 ore.**

I. TÉTEL (30 pont)

A. Írjátok le a vizsgalapra a helyes válasznak megfelelő betűt, az alábbi esetek mindegyikében. Mindegyik kérdéscsoportnál csak egyetlen helyes válasz létezik.

1. A bizonyítás helyességét szavatoló szabályok közül, a bizonyítás tézisére vonatkozó egyik szabály előírja, hogy ez:
a. a bizonyítás során helyettesítve legyen
b. kettős jelentéssel bíró fogalmakat tartalmazzon
c. homályos fogalmakat tartalmazzon
d. a bizonyítás során mindvégig ugyanaz maradjon

2. A *Minden egészséges boldog ember, tehát némely boldog ember egészséges* érvelés:
a. közvetlen deduktív érvelés, melynek típusa: egyszerű megfordítás
b. közvetett deduktív érvelés, melynek típusa: elliptikus szillogizmus
c. nem teljes induktív érvelés, melynek típusa: egyszerű felsoroláson alapuló indukció
d. közvetlen deduktív érvelés, melynek típusa: esetlegességen alapuló megfordítás

3. Alárendeltségi logikai viszony állapítható meg az alábbi fogalmak között:
a. emlős és madár
b. denevér és emlős
c. madár és denevér
d. denevér és fecske

4. A *Néhány végzős középiskolás felkészült az érettségi vizsgára* kijelentés kvantora:
a. néhány végző középiskolás
b. néhány végzős
c. néhány
d. végzős középiskolás

5. Az osztályozás helyességét szavatoló szabályok közül az egyik kimondja, hogy az osztályozás ugyanazon fokán a létrejött osztályok között csakis az alábbi logikai viszony létezhet:
a. azonossági
b. ellentétes
c. alárendeltségi
d. metsző

6. A *központi egyetemi könyvtár* fogalom egyszerre:
a. gyűjtő és összetett
b. egyszerű és elosztott
c. egyedi és relatív
d. elvont és homályos

7. Válasszátok ki azt a tulajdonságot/megállapítást, amely **nem** jellemző a nem teljes indukcióra:
   a. ezt a típusú indukciót még kiterjesztő indukciónak is nevezik
   b. általános premisszák egyedi konklúzióhoz vezetnek
   c. konklúziója valószínű
   d. a premisszák a konklúziónál kevésbé általánosak

8. A teljes indukció:
   a. az induktív kutatási módszereken alapul, még oksági módszernek is nevezik
   b. még „népies indukciónak” is nevezik
   c. igaz premisszákból csakis igaz konklúziót származtat
   d. még kiterjesztő indukciónak is nevezik

9. Ha a „*telefon*” fogalmához hozzáadjuk a „*mobil*” tulajdonságot, akkor:
   a. tartalma nő, terjedelme csökken
   b. tartalma csökken, terjedelme nő
   c. tartalma csökken, terjedelme csökken
   d. tartalma nő, terjedelme nő

10. *Az emberek racionális lények* kategorikus kijelentés:
   a. részlegesen állító
   b. részlegesen tagadó
   c. egyetemesen állító
   d. egyetemesen tagadó

20 pont

B. Adottak az A, B, C, D és E fogalmak: az E és a C fogalmak ellentmondó viszonyban állnak, úgy, hogy fajfogalmakként együttesen kitöltik azt a nemfogalmat, amely a vizsgált dolgok körét jelentik; az A fogalom a C fogalom fajfogalma; a B fogalom metsző viszonyban áll a C fogalommal, de ellentétes viszonyban az A és az E fogalmakkal; a D fogalom a B fogalomnak az alárendeltje és metsző viszonyban áll a C fogalommal.

1. Ábrázoljátok az Euler-módszer segítségével egyetlen diagramon belül az öt fogalom közti logikai viszonyt. **2 pont**
2. Az A, B, C, D és E fogalmak közti viszonyok alapján állapítsátok meg, hogy az alábbi kijelentések közül melyik igaz és melyik hamis (jelöljétek **I**-vel az igaz és **H**-val a hamis kijelentéseket):
   a. Minden A (van) C.
   b. Némely B (van) D.
   c. Némely E (van) C.
   d. Némely B nem C.
   e. Minden B (van) D.
   f. Egyetlen D sem C.
   g. Némely C nem A.
   h. Egyetlen B sem C.

8 pont

II. TÉTEL (30 pont)

Adottak a következő kijelentések:

1. *Minden fegyelmi szabálysértés elítélendő tett.*
2. *Némely költő melankolikus temperamentumú személy.*
3. *Egyestlen díjazott tanuló sem részesült fegyelmi eljárásban*
4. *Némely törvénytervezetet nem ültetnek át jogi normatívává.*

A. Szögezzétek le a 3-as és a 4-es kijelentéseknek megfelelő logikai formulákat! **2 pont**

B. Szerkesszétek meg természetes és formális nyelven egyaránt az 1-es kijelentés ellentétét, a 2-es kijelentés fölérendeltjét, a 3-as kijelentés alárendeltjét és a 4-es kijelentés ellentmondóját. **8 pont**

C. Alkalmazzátok a megfordítás és az átalakítás műveleteit, leszármaztatva a 2-es és a 3-as kijelentés mindegyikének helyes megfordítottját és átalakítottját formális valamint természetes nyelven egyaránt! **8 pont**

D. Alkossátok meg formális és természetes nyelven egyaránt az 1-es kijelentés megfordított átalakítottját. **4 pont**

E. Két diák, X és Y a következőképpen vélekedik:
X: *Ha néhány buli nem sikeres, akkor némely buli sikertelen*.
Y: *Ha néhány fiatal nem az irodalom szenvedélyese, akkor néhányan az irodalom szenvedélyesei közül nem fiatalok.*

A fenti helyzetből kiindulva:

a. Vázoljátok formális nyelven a két diák vélekedését! **4 pont**
b. Pontosítsátok a formalizált következtetések logikai helyességét/helytelenségét! **2 pont**
c. Magyarázzátok meg Y diák következtetésének logikai helyességét/helytelenségét! **2 pont**

III. TÉTEL **(30 pont)**

A. Adott a következő két szillogisztikus módozat: aeo-1, iai-3.

1. Írjátok le mindkét szillogisztikus módozatnak megfelelő következtetési sémát, és alkossatok természetes nyelven egy szillogizmust, amely megfelel a fenti következtetési sémák valamelyikének. **8 pont**

2. Ellenőrizzétek a Venn-diagram segítségével mindkét szillogisztikus módozat érvényességét, megállapítva, hogy milyen döntésre jutottatok. **6 pont**

B. Alkossatok, formális és természetes nyelvezetben egyaránt, egy érvényes szillogizmust, amelynek alapján igazoljátok a következő kijelentést: *Egyes gazdasági javak hozzáférhetetlenek a lakosság egy része számára*. **6 pont**

C. Adott a következő szillogizmus: *Egyes sportok olyan tevékenységek, amelyek erősítik a versenyszellemet, mivel minden egyéni megmérettetés olyan tevékenység, amely erősíti a versenyszellemet, mert egyes sportok egyéni megmérettetések*.

Állapítsátok meg, hogy a fenti szillogizmust illetően az alábbi kijelentések közül melyik igaz és melyik hamis (jelöljétek **I**-vel az igaz és **H**-val a hamis kijelentéseket):

1. A középfogalom elosztott az alsó premisszában.
2. A szillogizmus alsó fogalmát az *egyéni megmérettetés* fogalom képezi.
3. Úgy az alsó mind a felső fogalom elosztott a konklúzióban.
4. A szillogizmus felső premisszája egyetemesen állító kijelentés. **4 pont**

D. Adott az alábbi meghatározás:
Az iskola az az intézmény, amelyben az iskolások tanulnak.

a. Szögezzetek le egyet a meghatározás szabályai közül, amelyet a fentebb adott meghatározás megsért! **2 pont**
b. Említsetek meg egy másik, a meghatározás helyességét befolyásoló szabályt, amely különbözik az a. pontban megállapítottól, továbbá szerkesszetek egy olyan meghatározást, amelynek meghatározandó fogalma az „*iskola*”, és amely sérti az említett szabályt! **4 pont**